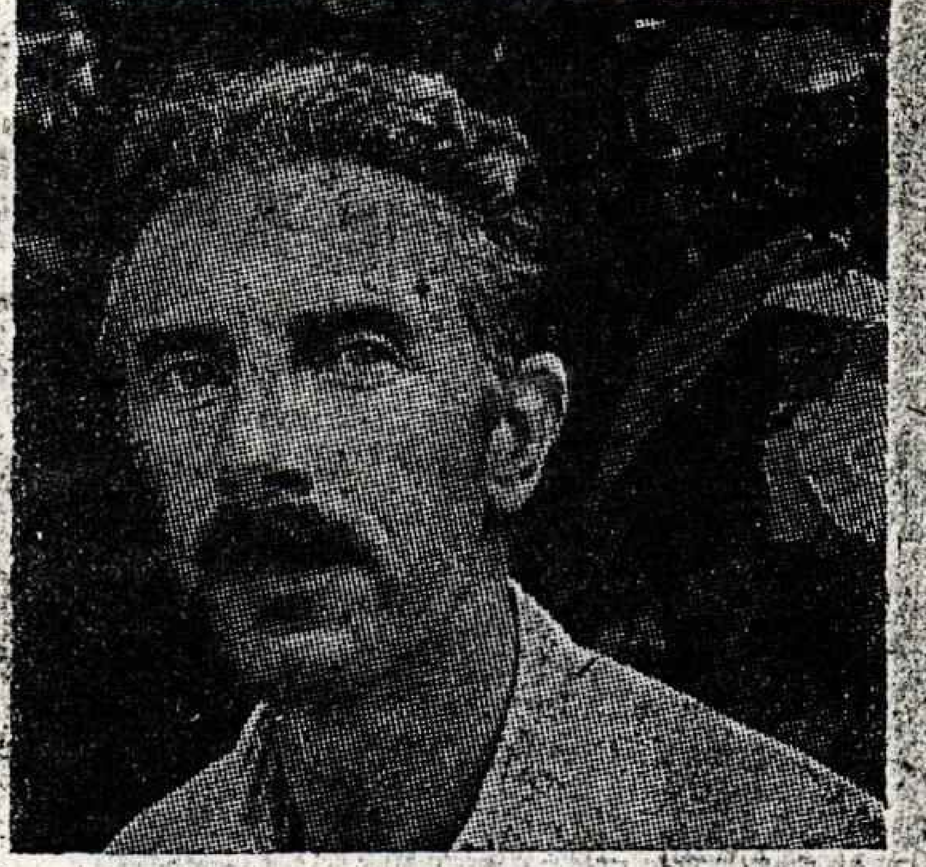
BAŞDAN

Haftalık siyasî magazin

Sıkı Yönetim komutanlığı tarafından, beş sene muhtelif yerlerde sürgünde tutulan Kerim Sadi, Sıkı yönetimin kalkmasından sonra, İstanbula evine dönebildi.

Sürgünde tutulduğu bu uzun müddet esnasında, Kerim Sadi'yi en fazla üzen kütüphanesinden ve kitaplarından uzak kalışydi. Üç aydır kitaplarile, dosyalarile baş başa kalan Sadi, hummalı bir Çalışma ile yeni eserlerini hazırlamaktadır.

Bu tepe nasıl satıldı ? Cevdet Kerimin numaraları

Kartalda Cevizlide bir (Orhantepe) vardır. Bu tepenin eski ismi (Dragos) tepesidir. Son günlerde bu tepenin başında bazı kodamanların yeni fırıldakları dönmektedir. Şöyle ki: Şu meşhur (!) incedayı, aslında pek kabadayı olan Cevdet Kerim'in başkanlığında bir kooperatif kuruluyor. Bu kooperatifin vazifesi imardır. Yani vatandaşlara mesken, bina temin edecek. Memleketimizdeki bu bina ve mesken buhranında, imar kooperatifi mesken yapacak derken Türk vatandaşının başını sokmak için muhtaç olduğu iki üç odalı evler aklınıza gelmesin. Esasen bu kooperatife aza olan vatandaşlar da sizin bizim gibi vatandaşlar olmayıp, her birisinin bir kaç hanı hamamı, apartmanı, dükkânı olan cinsten halisüddem (!) vatandaşlardır.

Hikâyemizin burasına bir mim koyalım. Ve gelelim Cevizlideki Orhantepeye. Bu tepe Millî emlâke aittir. Ve senelerdenberi satılığa çıkarılmadığı halde nedense, Cevdet Kerim'in başkanlığındaki kooperatifin kurulmasından bir müddet sonra, Millî Emlâk müdürlüğü tarafından Orhantepe satışa çıkarılıyor. kanunen, satışı gazetede ilân etmek mecburiyeti olduğundan, bu tepenin satılacağı gazetede ilân ediliyor. Memleketin bir çok yerlerindeki zenginleri bilhassa Istanbuldakiler, Orhan tepenin satışında artdırmaya iştirâk için Ankaraya gidiyorlar. Satış günü ve saatinde ihâle yerinde bulunuyorlar. kendilerine

— Her ne dadar öğleden evvel artdirmanın yapılacağı ilân edildi ise de, öğleden sonra ihale yapılacak, deniliyor. Öğleden sonra gidince de.

— A... siz geç kaldınız, öğledan evvel satış yapıldı, cevabını alıyorlar. Ve böylece, evet böylece (gözlerinizi açın) iki bin iki yüz liraya Orhan tepesi Cevdet Kerim'in başkanlığındaki İmar kooperatifine satılıyor. (Orhantepe'nin satış hikâyesi ve Cevdet Kerim'in mahareti burada bitmiyor. Daha enteresan olan son kısmını gelecek sayımızda bulacaksınız.)

Hürriyete dair

Hürriyet, hiç bir vakit hapsedilmez, hatta o tazyika uğradığı nispette genişler. Lakordaire

Hürriyetin ruhu, kanunlara karşı göst rilen muhapbetle değerlendirilir. Klopstock

Kanun ile ananelerin ve müstebitler ile cellâtların kudretleri, insanlığımızı teşkil eden iç hürriyetlerimize karşı hiç bir tesirde bulunamaz. J. Simon

Hürriyetsiz ahlâk mevcut olmayacağından, onsuz vazife ve mesuliyet de olamaz. J. Simon

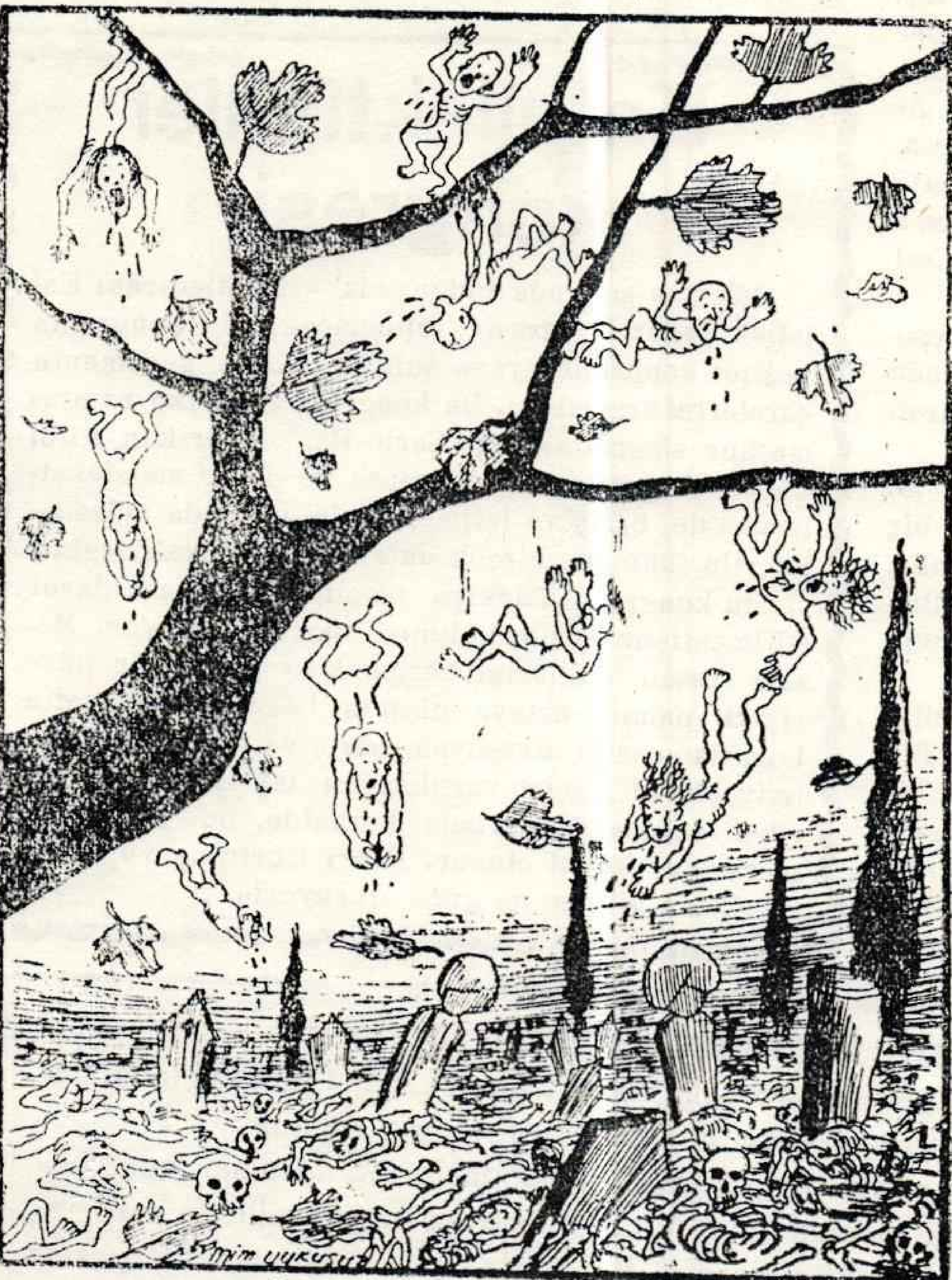
Hürriyete karşı güveni kalmayan bir cemiyet derhal yıkılır. J. Simon

Hürriyetten vazgeçmek bir cürümdür. V. Cousin

Biz yalnız hürriyet için değil, aynı zamanda onu şevkle müdafaa etmek için doğmuşuz. La Boetie

Kendisi için olduğu kadar, hasımları için de hürriyet hakkını istemeyen ve kabul etmeyen bir kimse hür olmağa lâyık değildir. A. Grun

Hür insan mahpus olabilir, fakat asla esir olamaz. Aniyot

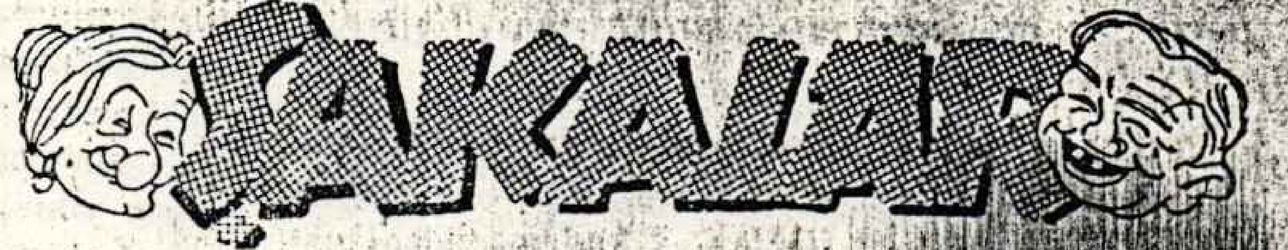
Senede veremden Kırk bin kişi ölen memleketimizde :

HAZAN YAPRAKLARI

Padişahım çok yaşa..!

Abdülhamid-i sâni'nin devr-i saltanatında yaşamış olsaydım, yahut bu devirde - Allah göstermesin - bir Abdülhamid-i sâlis bulunsaydı, işte böyle bir methiye yazardım,

Örnek olduk Frenge, hem İrana Turana
Atlan gittik seyrana, muhtaç iken ayrana
Koltuklar pahalıdır aşkolsun doldurana
Doğrudur şimşir tarak lâzım gelir kel başa
Kel olsan, kör olsan da padişahım çok yaşa.
Bütün rütbe şan senin beyliğin baylığın var
Babadan miras kalmış, millet halayığın var
Yolluğun yıllığın var üstelik aylığın var
Memur kulun kalmıştır bir kaç kuruş maaşa
Bereket rüşvetin var padişahım çok yaşa.
Dalkavukluk isteyen bir derde müptelâsın
Münasiptir efendim, bugün dünden alâsın
Hülâsa başımızda bir püsküllü belâsın
Kimseler var diyemez gözün üstünde kaşa
Biz de sağır kör olduk padişahım çok yaşa!
Devirip te küfeyi her gün yatmak var imiş
Boynuz takıp sarayda göze batmak var imiş
Huzurunda sultanım göbek atmak var imiş
Dik başımızı vurduk çoktandır taşdan taşa
Anladık amma pek geç, padişahım çok yaşa!
Düzen geldi efendim kanun ile ut ile
Yuttun Koç yumurtası beslendin kuş sütüyle
Geçinir gider millet şahâne zart zurt ile
Karakuş hükmü ile böyle keyfe mâyeşâ
Mahvolur millet bir gün padişahım çok yaşaaa!
El etek öpmek için kullar gelmiş saraya
Hepsinin paçasından sızıyor cıvık riyâ
İshal olmuş kulların nutuk verdin öyle ya..
Çık saray bolkonundan et bendeler temaşâ
Yırtılmış anırmaktan padişahım çok yaşaaa!
Kadehleri kaldırın bakınız keyfinize
Bızim çanağımız boş doldurun kendinize
Kalkacak yumruklar var sizin şerefinize
Yaşanmaz ömrü billâh sâde suya bir aşa
Nasıl olsa biz öldük bâri şahım sen yaşa!

İnşaata Devaaam!

İnşaat vesilesile bir takım insanlar (Beylik malı denizdir, yemeyen domuzdur) diyerek enselerini ve göbeklerini şişirmekteler.

Meselâ yüzbin liraya çıkacağı söylenen bir inşaat bakarsınız, Ek tahsisat, munzam masraf vesaire ile milyonlara bile çıkarılamıyor.

Bu rezaletlerin en sonuncusunu, halkın ağzında (Kazık palas) olan Adanada görüyoruz.

Eskiden namuslu bir vali varmış. Çok çalışkan olan bu adam, merkeze (maaşım yetişmiyor) diye yazdıkça,

— İnşaata devam! diye cevap alırmış. Namuslu ve çalışkan vali yollar, köprüler, meydanlar yapar gece gündüz çalışırmış. Yine merkeze (Kesirülaileyim, maaşım kâfi gelmiyor) diye yazar, her sefer yine aynı cevabı alırmış: — İnşaata devam!

Bir türlü bu «inşaata devam» dan kastedilen hakiki manayı yani «inşaat anafora en müsait bir iştir. Maaşını artıramıyorsak ta, inşaat faslından boğulana kadar ziftlenebilirsin.» demek istediğini anlayamazmış.

Bereket versin bugün lep demeden leblebiyi anlıyorlar. İnşaat değil, daha inş... der demez, demokrasi namına, milyonluk kazıklar atılmağa başlanıyor.

Acaba Adanada milyonları kazık haline getirenler de, kesirülailemi idi, maaşları mı yetmiyordu? acaba onlara da mı,

— İnşaata devam! diye cevap verilmişti?

Katharine Hepburn Diyorki:

(Aşağıdaki nutuk, 19 mayıs 1947 de Los Angeles'te büyük artist Katharine Hepburn tarafından söylenmiştir. Katharine Hepburn bu nutkunu, Birleşik Amerikanın bugünkü politikasına karşı protestoda bulunmak ve Birleşik Amerika ile Avrupa arasında bir yakınlaşma için konuşan Henry Vallace'i dinlemek üzere toplanan 29000 kişilik bir kütle önünde vermiştir.

* * *

Sizinle kültüre karşı yöneltilen hücum hakkında konuşmak istiyorum. Sizinle bir kültür mensubu sıfatiyle değil, bir Amerikan vatandaşı sıfatiyle, hürriyeti tahdit teşebbüslerine daima karşı koyması icabeden Amerikan vatandaşı sıfatile konuşuyorum.

Bilgine, azınlık temsilcisine, sanatkâra yöneltilen hücum, bu defa karışıklık çıkarmak, bozgun ve ayrılık yaratmak iftiralariyle maskelenen her zamanki hücumdur.

Tarihin ilk çağlarındanberi sanatkârlar daima halkın ümit ve arzularını ifade edegelmişlerdir. Sanatkârı susturunuz, halkı en iyi sözcüsünden mahrum etmiş olursunuz. Kültürü yok ediniz, halkın, daha iyi bir hayat için mücadele kuvvetini aldığı en büyük ilham kaynağını yoketmiş olursunuz.

29000 Amerikalı önünde mühim bir nutuk veren beyaz perdenin en kuvvetli kadın karakter artisti Katerin Hepburn

Her cephede hücuma geçilmiştir. Bir taraftan yazarlara ve eğitim mensuplarına iftiralar yağdırılırken, bir taraftan da işçiler, o kadar mücadeleler pahasına elde ettikleri teşkilâtlanma haklarından mahrum ediliyor; memurlar, gittikçe büyüyen enflâsyon dalgaları ve işsizliğin doğurduğu gayet düşük bir hayat seviyesine zorla sürükleniyor.

İşte bizi parçalamak ve harbe sürüklemek istiyenlerin plânı budur. Şimdi bu plânı kültür sahasına nasıl tatbik ettiklerini görelim. Size, fikrimce bir ittihamname teşkil edecek bazı misaller zikredeceğim: siz hepiniz bunlardan kendi neticelerinizi çıkarabilirsiniz.

Evvelâ radyodan bahsedeceğim. Hepiniz Norman Corwin'i (1) tanırsınız. Geçen yıl Wendell Wilkie vakfı'nın (2) mükâfatını kazanmıştı. Fakat bu memleket-te, tek bir dünya görüşünün yıkıcı bir görüş olduğuna inanan kimseler var. Amerikan Aleyhtarı Faaliyetler Komitesi, kuvvetli bir liberal sesi korkutarak susturmak gibi apaçık bir gaye ile Corwin'in yayınlarının metnini neşretti.

Gene radyodan bahsedeceğim. William L. Shirer ve Frank Kingdon (3) aynı komitenin hücumuna uğradı ve - işin mühim olan tarafı da budur - kontratları bir daha yenilenmedi. Bakalım, düşünceleri kontrol altına almak istiyenlerin hoşlanmadığı bir dille konuşmak günahını bir daha işleyecekler midir?

Tiyatroya geçiyorum. Tanınmış bir piyesin metni, Thomas - Rankin Kimtesi'nin araştırmasına mevzu olmuştur. Niçin? Çünkü bu piyes Güney Devletlerindeki zenciler meselesini ele almıştı. Demek ki, gerçek problemlerle meşgul olursanız, halkla ilgilenirseniz takibata maruz kalmakla mükâfatlandırılacaksınız.

İki Amerikan şehrinde: İllinois'daki Peoria ile Newyork devleti'ndeki Albany'de, Amerikan vatandaşı Paul Robeson (4) halk toplantılarında konuşmaktan menedildi. Büyük sanatkâr, zencilerin değerli sözcüsü B. Robeson, İnsan Hakları Beyannamesinin mânasını unutmuş görünenlerin hışmına uğramıştır. O barıştan bahsediyordu ve sanatını halkın hizmetine vermişti; onun da söz hürriyetini gaspettiler.

Edebiyata gelince; o da unutulmadı. Aranızdan bir çoğu Howard Fast'ın (5) «Vatandaş Tom Paine» adlı kitabını okumuşsunuzdur. Bu kitabın okunması, New-York ve Detroit liselerinde yasak edildi. Çünkü bu kitap demokrasinin, bâzı kimselerin hiç de arzu eder görünmedikleri demokrasinin canlı bir tarifini veriyordu.

Bu romanın yasak edilişi keyfiyeti, eğitim alanını yakından ilgilendirir. O eğitim alanı ki, ayni insanlar orada da ellerinden gelen yıkıcı gayreti esirgemiyorlar. Burada, Los Angeles'teki Kaliforniya Üniversitesi'nin düzünelerce profesörüne, Rektör Dykstra'dan, grev yapan sinema endüstrisi işçilerine sempatilerini izhar eden üniversite öğrencilerine kadar bütün eğitim mensuplarına hücuma kalkışan senatör Tenny'yi zikredeceğim. B. Tenny, Kaliforniya senatosuna on bir kanun tasarısı teklif etti ki, eğer bunlar kabul edilirlerse eğitim sahamız yarım asırlık bir gerilemeye maruz bırakılacaktır. Bu adamlar, beşiği sallıyan elin dünyayı mahve sürükleyeceğini biliyorlar. Onlar, herkesin düşüncesini beşikten mezara kadar kontrol etmiye karar vermişlerdir. Ve düşüncenin kontrolünün diğer bir mânası daha vardır: Kültürlerin cahilliği.

Maalesef misaller o kadar bol ki, bir tane daha zikredeceğim: İki yıl oluyor, Dışişleri Bakanlığı, Amerikan ressamlarının yetmiş dokuz tablosunu satın aldı. Bu tablolar, dünyanın her tarafına memleketimizin kültür ve sanatını tanıtmak maksadile yola çıkarıldı; sonra ansızın satışa çıkarılmak üzere geri gönderildi. Dışişleri Bakanlığı şöyle bir açıklamada bulundu: «Bu tabloların doğurduğu tartışmalar sebebile ve Dışişleri Bakanlığının menfaati namına bu şekilde hareket edildi.» Ve Hearst basını «solcu ressamlar tarafından çizilmiş dejenere portreler» den bahsetti. Şüphesiz batırlarsınız, Hitler Almanyasında, iktidarın hoşuna gitmiyen bütün sanat eserleri, mütefessih ve bolşevist temayüllü diye anılırdı.

Bir kere daha Amerikan Aleyhtarı Faaliyetler Komitesinden bahsedeceğim. Aslında, bu komite, eğer gerçekten Amerikan aleyhtarı tezviratla meşgul olursa, oturup kendi kirli çamaşırlarını yıkasın. Amerikalılığa aykırı hareketlere bir misal arıyorsa, bu komite başkanının, tek suçu hararetli bir surette barıştan bahsetmek olan adama, Henry Wallace'a karşı yöneltilen hücumlardan daha parlak bir misal bulunamaz.

Vaziyetin tam bir tablosunu çizmiş olmaktan uzağım. Bu Demokrat Birleşik Amerikada, 1947 yılında azınlık siyasî partilerini yasak etmeği ileri süren sözde mesul devlet memurları bulunuyor.

Amerikan Aleyhtarı Faaliyetler Komitesinde J. Parnel Thomas sinema endüstrisine karşı şahsî bir iftira kampanyası yürütüyor. O bu faaliyetlerinde, kendisine Amerikan İdeallerini Koruma Sinema Birliği adını veren Hollywood'un bir grup «üstün-vatanperverler» i tarafından desteklenmektedir.

Bu birliğin faaliyetlerine bir göz atalım. Birlik, Thomas-Rankin Komitesini hararetle destekliyor; Birliğin genel sekreteri B. John Lechner, umumî efkâra yıkıcı diye vasıflandırdığı bir filimler listesi sundu. Yıkıcı diye adlandırılan bu filimler arasında «Hayatımızın En güzel Yılları», «Marta Ivers'in Garip Aşkı», «Boomerang» ve «Mnrgie» bulunmaktadır.

Evet Birlik üyeleri, «Hayatımızın En Güzel Yılları» filmile meşgul oluyorlar. Hakikatte bu çok açıklı bir haldir. Fakat nasıl oluyor da bu aynı baylar ve yardakçıları, gittikçe büyüyen işsizliğin ve müthiş bir buhranın tehdit ettiği Amerikan halkının geleceğile hiç ilgilenmiyorlar? Demokrasiden bahseden bir kitap veya siyahlara dair bir piyes yayınlandığı vakit, bütün memlekette bunların çığlıkları işitilir; fakat acaba neden bu baylar mesken buhranı üzerinde bu kadar şaşılacak bir sükût ihtiyar ediyorlar? Acaba bunlardan hiç biri, bir kere olsun herkesin bir iş sahibi olması, herkesin sağlığı, herkesin emniyeti yolunda sesini yükseltmiş midir? Acaba bunlardan hiç biri, bir kere olsun, kongreye gelen işçi aleyhtarı feodal kanunları protesto için konuşmuş mudur? Ve nihayet bu baylar barış için mücadele yolunda ne yapmışlardır?

Eğer barış ve devamlı bir refah isteniyorsa, kendi aramızda ve bütün dünya halkları arasında birliğin, bize harbi kazandırmış olan birliğin hükûm sürmesi lâzımdır.

Eğer biz büyük bir millet olarak kalmışsak, bu, hürriyete kavuştuğumuz 1776 yılından bu güne kadar, Amerikan halkının yeni fikirlere daima hüsnü kabul göstermesiyle olmuştur.

Amerikan halkı milletimizi yaratırken, yeni kavramları ihtiraslı bir şekilde benimsedi. Arabalarile kıtayı baştan başa kateden kadın ve erkekler yeni bir hürriyete ve yeni bir hayata doğru gençliğin sağlam yolundan geçtiler. Ortaçağ düşünüşü onlar için yalnız geriye dönüş değil, aynı zamanda doğruca mezara giden yolu işaret ediyordu.

Biz geriye dönmeyi kabul etmiyoruz. Biz yerimizde saymayı kabul etmiyoruz. Biz, Amerikan halkının daima yapmış olduğu gibi, müterakki bir şekilde ileriye gideceğiz. Biz yalnız hürriyete indirilen bütün darbelere mani olmak için değil, fakat aynı zamanda kazanmış olduğumuz bütün hürriyetleri geliştirmek için de mücadele edeceğiz. Biz yalnız malik olduğumuz ve sevdiğimiz şeyler için değil, fakat bütü ümit ettiğimiz, bütün malik olabileceğimiz ve hakkımız olan herşey için mücadele edeceğiz.

(1) Amerikan radyosunun en meşhur yazarlarından.

(2) "Tek bir dünya" adlı kitabın yazarı, tanınmış siyaset adamı Wendell Wilkie'nin hatırasını yaşatmak maksadiyle kurulan bir teşekkül.

(3) Radyoda siyasete dair yaptıkları yorumları milyonlarca dinleyici tarafından takibedilen iki liberal gazeteci.

(4) Amerikanın en tanınmış zenci opera sanatkârı.

(5) Howard Fast, son zamanlarda, Anti-faşist Mülteciler Yardım Komitesi idaresine iştirakten dolayı üç aya mahkûm olmuştur.

Entellektüeller kongresi

Ağustos sonunda Polonyada «Milletlerarası Entellektüeller kongresi» toplanacak. Bu kongrenin başlıca konusu, dünyaya sulh ve adalet getirmenin çarelerini aramaktır. Bu kongreye Amerika namına meşhur sinema artisti Şarlo ile, Amerikan edibi Calduvel katılacaktır. Fransa ve diğer memleketlerden de barış ve içtimaî adalet uğrunda mücadelelerile tanınmış birçok entellektüeller katılacaktır.

Bu kongreye Türkiye namına hiç kimse davet edilmemiştir. Bizim aklımıza bazıları geliyor. Meselâ «İnsan haklarını korumak» veya «fikir hürriyeti «namına ortaya çıkıp ta, hak ve hürriyetin boğazlanmasını alkışlıyan» barış ve içtimaî adalet istiyenlerin zincire vurulmasını teşvik ve tahrik eden entellektüellerimiz herhalde, bu kongreye merasimle kabul olunur. Fahri Kurtuluş ve Hüseyin Cahit gibiler ne güne duruyorlar!

İş Bankasının Cemaziyülevveli

Bir haftalık siyasî gazetenin verdiği habere göre, İş bankasının Cemaziyülevveli meğer ne kadar bozukmuş. Bu gazetenin anlattığına göre İş Bankası şöyle kurulmuş:

Evvelce bir «İtibarı millî» bankası varmış. Bu bankanın hissedarlarına sorulmadan, bütün sermayesi yeni kurulan İş bankasına devredilmiş, fakat bu yetişmemiş, millî mücadelenin başarılması için Hind müslümanlarının verdiği yardım parası da, İş bankasının sermayesine katılmış. Milletlerarası ticaret kanunlarına göre, ticaret evrakına, devlet reislerinin adı ve resimleri konamazmış. Halbuki İş bankasının evrakı üzerinde devlet reisinin resmi de varmış.

Okuyucularımızın dikkatine ! Şimdiye kadar (Markopaşa, Malûmpaşa, Merhumpaşa ve Alibaba) gazetelerini çıkardık, Bir kısmı gazetelere akseden, bir kısmı sıkı Yönetim komutanlığı tarafından gazetelere dahi yazdırılmıyan bir çok hadiseler

MÜHİM ! Markopaşa 21 sayı çıktı — Merhumpaşa 1 sayı çıktı — Malûmpaşa 4 sayı çıktı — Tekrar Markopaşa 1 sayı çıktı — Tekrar Merhumpaşa 4 sayı çıktı — Ali

Ansiklopedik bilgiler :

Grev

Çalışan kütlelerin imtiyazlı sınıflar tarafından istismarı yazılı tarihten çok daha eskidir. Daha o zamanlar, azlık sınıf toplu bir halde, hakim sınıfa karşı mukavemette bulunuyordu. Bize bu kanaatı verecek bir çok tarihi sebepler mevcuttur. Fakat bunlar zayıf ve gelişi güzel yapılmış hareketler olduğundan bu günkü manasile grev sayılamaz. Çünkü bunlar ümitsizce ayaklanmalar halinde idi. Ve iktidarda bulunanların silahlı kuvvetleri tarafından derhal amansızca ve şiddetle bastırılırdı. Mısırda Fravunların ehram ve ağır inşaat işlerinde kullandıkları Yahudi tebasının, efendilerine karşı bir çok defalar grev şeklinde isyan ettiklerini Tevratta okuyoruz. Eski Romada kölelerin isyanlarını ve orta çağdaki köylü isyanlarını ilk grevler olarak kabul edebiliriz.

Kapitalizmin inkişafından önce, iktisadi şartların bir sınıf lehinde gelişmesile askerlerle endüstri kütleleri, idare edenle edilen ve efendi ile köle arasında sınıf mücadelesi şiddetlenmiş bulunuyordu. Fakat kölelerin ve istismar edilen işçilerin daha hür ve daha iyi bir hayat seviyesine ulaşmak için yaptığı bu mücadelelere grev denemez. Sınıf mücadelesi ilk önce, büyük arazi sahibi eşraf ile topraksız köylü arasında baş göstermişti. Modern endüstrinin tezahürüne kadar mücadele, ziraî mahiyetini muhafaza etti.

Grevi şöyle tarif edebiliriz: Bir veya bir çok müessese işçileri veya bunlardan bir kısmının haklarını direnen patrona kabul ettirmek için, işi toplu olarak bırakmalarıdır. Yani grev işçilerin haklarını müdafaa edebilmek için malik oldukları tek çare, tek müeyyededir. Patronun buna karşı elindeki mukabil silâhı da lokavt'tır. Bunların her ikisi de iktisadî ve sınaî huzursuzluk ve rahatsızlığı gösterir. Yani sınıflar arasındaki çatışmayı ifade eder.

Grevler ya müsbet, ya menfi olur. İşçiler, iş şartlarının ve yaşayış seviyelerinin iyileştirilip yükselmesini istiyor ve bunun için grev yapıyor'arsa, buna müsbet grev denmek-

(Devamı 4 üncü sayfada)

Kerim Sadi konuşuyor

«Nâzım Hikmet, taş ve betonla örülü millî hazine»

* * *

Kerim Sadi (İnsaniyet Kütüphanesi) adı altında neşrettiği kitaplarile bu memleketin kültür hayatına hizmet etmiş ve bir çok memleket evlâdının fikri inkişaflarına varlığını hasretmiş bir mütefekkirdir. Maddi ihtiyaçlarını görülmemiş derecede asgari bir hadde indirerek, memleket hesabına feragatli bir çalışma içinde hayat geçiren değerli mütefekkirin yazılarını bundan sonra gazetemizde okuyacaksınız. Kerim Sadi ile yaptığımız ropartaj aşağıdadır.

Kerim Sadiyi bulmak çok kolaydır. Ya kütüphanesinde, yahut evinin bahçesinde kitapları, yazıları ile meşguldür. Onun zamanını havadan sudan laflarla almağa, dedi kodu yapmağa imkân yoktur. Adeta şehre küskün gibi kütüphanesine kapanmış daima çalışan üstadı Bağlarbaşındaki evinde ziyaret ettim. Ben yanına girerken, bir talebesi kütüphanesinden çıkmakta idi. Lafı fazla uzatmadan kısaca süallerimi ve verdiği cevapları yazıyorum.

— Hangi ekole mensupsunuz?

— Marksist olduğumu biliyorsunuz. Herkes de biliyor. Bu sual fazladır.

— Sosyalist misiniz?

Kerim Sadi, sorduğum bu suali kendisi için pek fazla buldu. Gülerek, şimdi herkes sosyalist olduğunu söyliyor dedi ve ilâve etti :

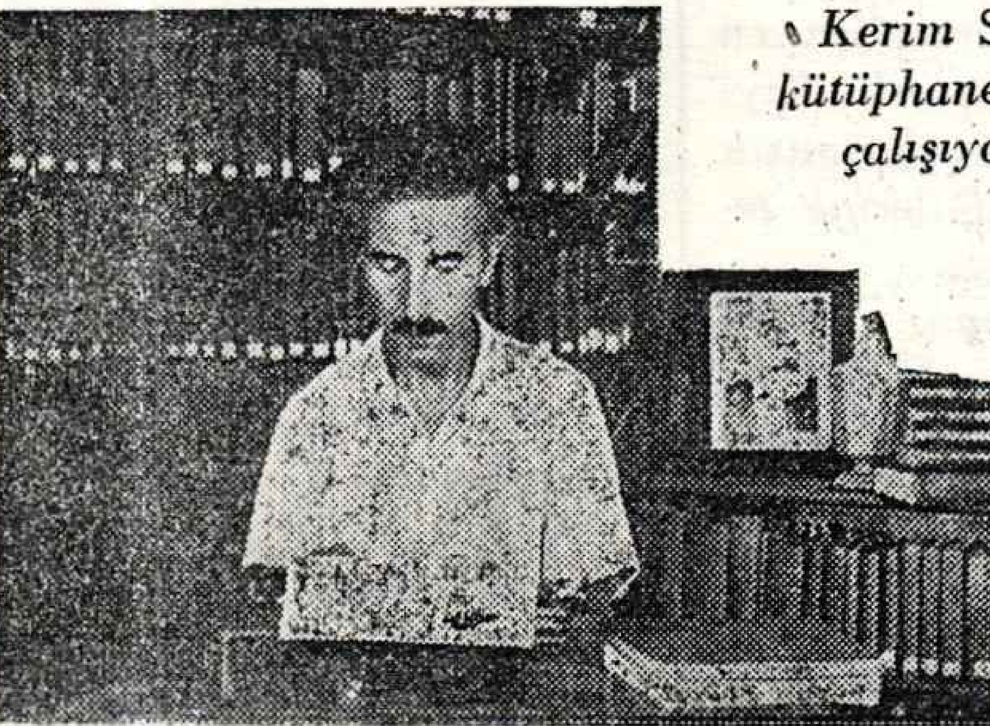
‹Fransada, Blum gibi ‹kapitalizmin kâhyalığını› yapanlara sorarsanız size sosyalist olduklarını söylerler. Hitlerizmin yıkılışından sonra Almanyanın doğu kısmında Sosyal Demokrat partisi diğer parti ile birleşerek Birleşmiş Sosyalist partiyi meydana getirdiler ve Einheit dergisini çıkardılar. Bizde C. H. Partisinin bayraktarları arasında Marx'ı övenler ve devlet sosyalistiyim diye övünenler görülmedi mi? Demek ki soru böyle olmamalı; ve, sorulandan sosyalizmin gerçekleşmesine niçin taraftar bulunduğu sorulmalı; Türkiyenin sosyalizm yoluna girmesinin tarihî bir zaruret olarak, ilim çerçevesi içinde, izahı istenmelidir.

— Yeni hazırladığınız eserler nelerdir?

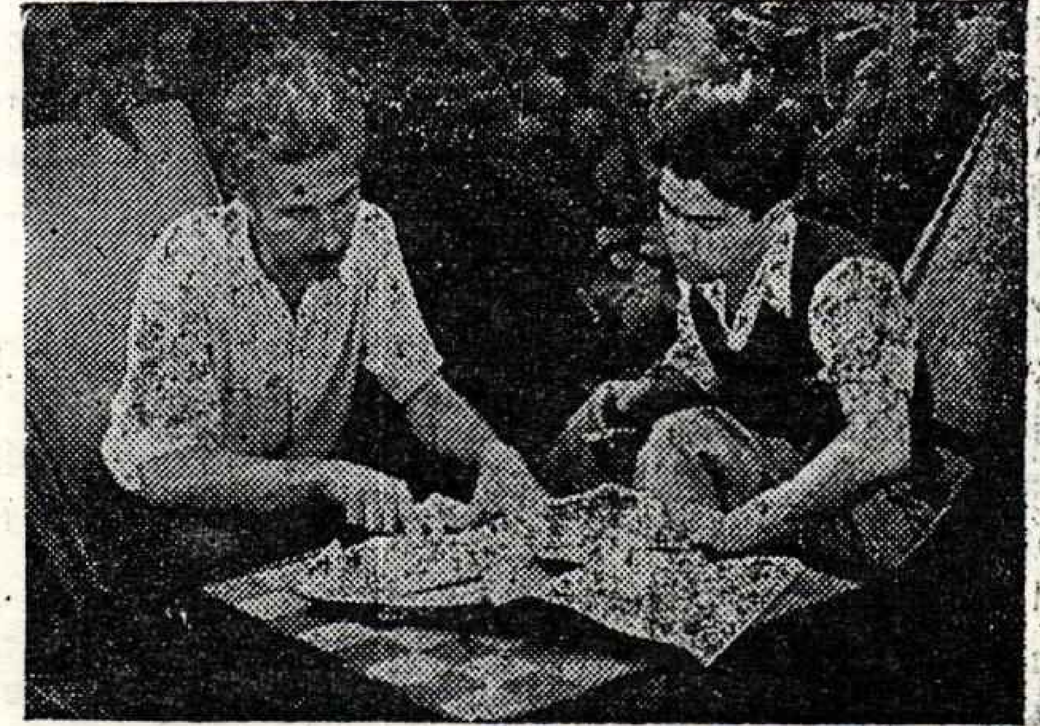
— Marx ve Engels'de Materyalist tarih görüşünün Formülleri, Şeyh Bedreddin ve Osmanlı Müverrihleri, Mehmet Akif Siyah bir Bayrak, Vs. Tercüme olarak ta Kapital ve Antidüring.

— Toplanan kitaplarınız var mı? Hangi makamın kararı ile ve hangi sebeple toplandı?

— 1936 da bastığım Manifest, Şükrü Kaya Dahiliye Vekâletinde iken, on yedi gün vitrinlerde kaldıktan sonra, Heyeti Vekile kararile toplatıldı. Devlet Şurasına müracaat etmedim. Manifest XIX.yüz yılın ortasında yazılmış bir bilgi âbidesi ve bir tarih vesikasıdır. Yüz yıl içinde 71 dile çevrildi ve 750 muhtelif baskısı yapıldı. Hiç bir devlet adamı, hiç bir işçi, hiç bir Üniversite talebesi yoktur ki onu okumaktan müstağni kalabilsin. Netekim bizde de Üniversitede ve Yüksek mekteplerde okutulan ders kitaplarında, mehaz gösterilmek suretile, bu eserden iktibaslar yapılmaktadır. Bir taraftan da iktidar partisine mensup bazı mebuslar, Meclis kürsüsünde: Karl Marx'ın bütün eserleri Türkçeye çevrilmelidir!› diyorlar. Bu takdirde ‹idareten› toplatma bariz bir mantıksızlık olmuyor mu? Bir memlekette gayri resmî sansür fikir hayatını çöle çevirmeğe kâfidir. Demokratik hak ve hürriyetlerin varlığı düşünce, söz ve yazı serbestisi ile başlar. Hattâ, sadece söz ve yazı hürriyeti de, ne kadar sınırsız olursa olsun, bir şey ifade etmez. Vatandaşların iradesi, kanunun himayesi altında, sendika ve parti organizasyonları halinde, gözle görülür hale gelmeli; emekçi yığınları, demokrasiyi gerçekleştirecek aksiyon imkânına, mutlak surette, sahip olmalıdır.

Kerim Sadi kütüphanesinde çalışıyor

Kerim Sadi, yeni hazırladığı "Türk Kleopatrası» isimli eseri üzerinde izahat veriyor.

— Beynelmilel eser verilememesinin sizce sebepleri?

— Sınıflı sosyetelerde düşünücü veya yazıcı gökten inme, mücerret birer mahlûk değildir. Şu halde; sual şöyle konmalı: Memleketimizde burjuvazi niçin büyük eser vermeden göçmeğe mahkûmdur? Büyük çapta eserleri çöküş halinde bulunan sınıfların değil, yükseliş halinde bulunan sınıfların fikir ve sanat alanındaki mümessilleri yaratır. Bizde burjuvazi tarih sahnesine çok geç çıktı. Batıda aynı sınıf dekadans halinde iken ve, diyalektik gelişme muktezası, karşısında antitezi olan inkılâpçı sınıfın fikir ve sanat üstünlüğü ile karşılaştı.

— Sizce edebiyatımızda beynelmilel kıymetler varmı?

— Şüphesiz var: Meselâ Nâzım Hikmet. Nazım yaşadığımız devrin en büyük şairlerinden biridir. Fuzulinin, Nedim'in ve Şeyh-Galibin önünde, Mevlâna, Şekspir ve Mayakofski ile yanyana yürüyecek muazzam çapta bir sanat dehası. Taş ve batonla örülü bir millî hazine!

Nâzım Hikmet, çelik memelerden içmiş bir dev yavrusudur. Namık Kemal, onun yanında, saçlı sakallı bir taş bebek; ve, "ilhamını Fransız romantik mektebinden alan,, Hâmid meyvaları kurumuş ihtiyar bir ağaç gibi kalır.

Onun Mikelancello gibi iztırap içinde yarattığı şaheserler, edebiyat dünyasında, yüzümüzü ağartacak; ve yarın bütün insanlık bu eşsiz sanat mahsullerile övünecektir.

Salı günleri çıkar Halk Gazetesi
Sahibi ve Neşriyat Müdürü ve bu sayıda neşriyatı fiilen idare eden :
ORHAN MÜSTECAPLI
Adres: Kumkapı, Derinkuyu sokağı No. 4
İSTANBUL
ABONE : Bir yıllık 500 / Altı Aylık 250 — FİATI 10 Kr.
Yıl 1 — Sayı 3 24 Ağustos 948 Salı
Dizgi: BERKSOY Basımevi BaskıReklâmMatb.

Gelecek sayımızda : Demokrasi ve Adalet, Yazan : Esat Âdil — Sıkı Yönetim komutanlığı tarafından 5 sene sürgünde tutulan Abidin Nesimi ile mühim bir Röportaj — Kraveçenko kimdir? — Kodamanlar yeni bir çiftlik kuruyolar — Köprülüler, Önerler ellerinin hamurile işçi davasına karışamazlar — Sağır Kemancı (Mizahî kikâye) — Yahya Kemale dair, Karikatür, şiir, fıkra, aktüalite, mizah ve saire.

Binlerce Sosyalist

Çar sarayı önünde nasıl kurşuna dizildi ?

Yazan : Âbidin Nesimi

19 uncu asrın sonlarında ve 20 inci asrın başlarında sosyalistlik, çarlık Rusyasında son derecede inkişaf etmişti.

Çarlık, mevkiini sağlamlaştırmak için bütün mücadelesini sosyalistlere çevirmişti. Sosyalistlerin gizli teşkilâtı içine polisleri sokmak suretile, bunların gizli ve yer altı çalışmalarını öğreniyordu. Bunların içinde Azef adlı bir polisin çarlık hesabına başarıları pek çoktur.

Ukrayna gizli sosyalist partisi teşkilâtı içine giren Azef nihayet, bir seçim neticesinde partinin genel merkez üyeliğine kadar yükselmişti. Ukrayna sosyalist partisinin gizli toplantılarında, en inanılır adamları arasında aldığı kararlar, Azef kanalile derhal polisin kulağına gitmekte idi. Bu suretle çar polisi gerekli karşı tedbirleri alarak, gizli partinin çalışmalarını önleyordu

Çarlığın sosyalistlerle mücadelesinde baş vurduğu ikinci metod da (gizli bir sosyalist) partisi kurmak olmuştu. Çarlık böyle bir gizli parti kurmaktan iki fayda ummuştu :

1 — Sosyalizme yeni gelenlerin, hakiki sosyalist partisine girmelerine mani olmak veya her hangi bir sebeple hakiki parti ile arası açılmış olanları da kendi bünyesi içerisine almak.

2 — Çarlıktaki sosyalistleri parçalamak. Çar polisi bu hususta harekete geçerek Albay Zubatef'i, Papas Godiç'i bu işe memur etmişti. Bu sahte parti Çar polisinin yardımı ve çarlığın geniş para harcaması sayesinde, gizli matbaalar kurdu, profesyonel bir ajitatör (tahrikçi) kadrosu yaptı. Ve Çarlıkta kendine kuvvetli bir taraftar kadrosu yarattı.

Bu suretle çar polisi, ülkesindeki hakikî ve inkılâpçı ameleyi öğrendi; bunların kudret ve faaliyet derecesini tesbit etti.

Çarlık artık bu zümrenin yok edilmesi zamanı geldiğini anladığı için, bu sahte parti azalarının çar sarayını basması suretile bunların mitralyöz ateşi altında öldürülmesini uygun buldu.

Papas Godiç vasıtasile bu sahte gizli parti, saraya bir dilekçe sunulacağını üyelerine bildirdi. İşçi sınıfının bilgisiz fakat namuslu çocuklarından mühim bir kısmı bu dilekçeyi saraya vermek vazifesini üzerine aldı.

Daha evvelden tertibat alan çar polisi bunların hepsini mitralyöz ateşi altında Çar sarayı önünde cansız yere serdi. Bunların yekûnu bir kaç bin kadardı.

İşte bu vak'adan sonradır ki, Çarlık işçi sınıfı, hakiki sosyalistlerle, polis sosyalistlerini birbirinden ayırmak lüzumunu anladı.

Garpteki sosyalistler de polis sosyalizminin kucağına düşmemek için ellerinden gelen dikkati gösterdiler.

GREV

(Başı S. 3 de)

tedir. Sadece mevcut durumun devamı ve muhafazası için yapılan grevlere de menfi grev denir. Taarruz ve müdafaa grevleri arasında da aynı fark vardır.

Grevler gözettiği maksada ve şumulüne göre de, ayrılabilirler. Mahallî grevler, kısmi grevler, umumi grevler gibi çeşitleri vardır. Mahallî grevler, bir fabrika veya işletmeye inhisar eder. Kısmî grev, bütün bir sanayi koluna mahsus olup, memleketin her tarafında o sanayie tesirini gösterir. Umvmî grev, bütün endüstrinin işi durdurması demektir. Böyle bir tedbire baş vurmanın, mevcut sistemi yıkmak gibi bir tesiri de olabilir. Bir de sempati grevi vardır. Sempati grevi, asıl grev yapanlardan başka, diğer endüstri işçilerinin de bu greve katılmaları demektir.

Bir de başıboş grev vardır ki, bu da, atılgan bir azınlığın sendika liderlerini ve teşkilât emirlerini dinlemeden ve çoğunluğun yardımı olmadan yapılan grevdir. Dünyanın hemen bütün ileri memleketlerinde grev hakkı kanunlarla kabul edilmiştir. Bizim kanunlarımızda ise grev hakkı henüz tanınmamıştır.

Liberalizm ve Devletçilik

Millî sınırlarımızı çizmek ve bu hudut içinde müstakillen istihsal yapmak ve millî sanayiimizi kalkındırıp hayat seviyemizi yükseltmek için, istiklâl mücadelemizi yapmıştık.

Netekim Atatürk, «İstiklâlimizin devamı için millî hakimiyetle, iktisadî hakimiyet, paralel olarak yürümelidir» demişti.

İkinci dünya harbi sonrasına kadar bu safha sürdü. Fakat, o zamanlar Faşizm, ikinci dünya harbi ni hazırlarken, içerde oligarşik, tatoliter bir zihniyetin baskısı altında demokrasiyi boğdu. Dış politikasında da, hayat sahası içine soktuğu memleketlere bu zihniyeti aşıladı. İşte bu tesirledir ki, memleketimizde devletçilik uzun zaman bu zihniyetle idare edildi. fakat Faşizm, dünyayı bir mezbaha ve mezbeleye çevirdikten sonra, batıp gidince, dünyada bir demokrasi havası esmeğe başladı. Liberal iktisat sistemini, dünya çapında tatbik ederek, hegemonyalarını yürütmek isteyen standardize sanayie sahip devletler bu demokrasi havasından faydalanmak için faaliyete geçtiler. Memleketimizde de, bu tempoya ayak uydurmak isteniliyor. Günlük gazete ve mecmualarda, devletçilik aleyhinde yaygara koparılıyor. Memleketimizin durumuna hangisinin daha uygun olduğunu kısaca araştıralım. Niçin Amerika, liberal iktisat sistemine taraftardır? Amerikan sanayii o derece yüksektir ki, pazarlarda arz ve talep kanununa göre, rakabetten korkusu yoktur.

Standardize sanayiine güvenerek, her rakibi yıldıracağını bilir. Bunun için topladığı milletler arası kongre ve konferanslarda, devletler arası gümrük resmini kaldırtmak için uğraşmaktadır. Gümrük himayesi, Amerikan sanayicilerinin işini bozmaktadır. Çünkü, bizim gibi sanayii geri, küçük devletlerin, dış istismara karşı biricik müeyyidesi gümrük himayesidir. Netekim, sanayii zayıf devletlerin gümrük himayesi karşısında iki dünya harbi arasında fazla istihsal yüzünden doğan iktisadî kriz, dünya çapında açılan rekabetler yüzünden, dampinglere yol açmıştı. Meselâ Japonlar, memleketimize metresi on iki buçuk kuruştan basma satmışlardı. İran pazarlarında kilo ile saat satmışlardı. Bunların ham maddesi, fabrikada imali, işçi ücreti, nakliye masrafı, gümrük rusumu düşünülürse, bir de gümrük rusumu kaldırıldığı zaman ne kadar daha ucuza satılacağı anlaşılır. (Memleketimizde, bu geçici ucuzluğu tek taraflı düşünerek, menfaatini düşünen, yahut bunu bir millî menfaat sanan ahmaklar da eksik değildir.)

Bunun karşısında, millî sanayi tutunabilir mi? Bugün memleketimizin pazarları, bu şekilde ucuz emtea ile doldurulamıyorsa, bunun sebebi, yeni harpten çıkan büyük sanayie sahip devletlerin uğradıkları harp zararları ve harp tamiratile meşgul olduklarındandır. Hele bir kendilerini toparlayıp, harp öncesi şeklindeki hesapsız, kitapsız, plânsız emtea sevkine bir hız verdiler mi, bir sel halindeki bu akış millî fabrika ve atölyeleri bastırır ve millî sanayiin çarkları dönmez olur.

Dahilde liberalizmin neticelerini harp içinde gördük. Kısmen de olsa başı boş bırakılan ticaret spekülasyon'a, karaborsacılığa sebep olmuş ve millet soyulmuştu. Harbe giren devletlerin aldıkları tedbir ile yani devlet müdahalesile, hayat pahalılığı yüzde altmışı geçmemişken, bizde ortalama, hayat pahalılığı yüzde dört yüz pahalandı.

Harice karşı devletçi olmak nasıl millî bir menfaat icabı ve zaruretse, dahilde de devletçi olmak, millet hesabına bir mecburiyettir.

Yalnız şunu belirtmek lâzımdır: Bizde şimdiye kadar tatbik edilen devletçilik sakattır. Bu da liberalizme taraftar olanlara söz söylemek imkânını vermektedir.

Bize bugün, dünya çapında, liberal sistemi tavsiye edenlerin, başında bulunan, Amerikan Reisicumhuru Truman, kendi memleketine gelince bakın, nasıl liberalizmin hilâfına, devletçiliğe baş vurmak zorunda kalıyor.

Vaşington (27) a.a Royter bildiriyor: Trumanın olağanüstü kongrede söyledikleri: «fiyatlar okadar yüksektir ki, geçen sene dar veya mütevazı bütçeli ailelerin, dörtte biri, piyasadan bir çok lüzumlu madde alamaz olmuşlardır.» Fiyat yükselmesini kontrol maksadile, 8 maddelik bir program hazırlamıştır.

1 — Olağanüstü gelir vergisinin ihyası. 2 — İstihlâk kredilerinde kontrolün, yeniden tesisi, 3 — Banka kredilerinin, tanzimi. 4 — Emtea üzerinde, spekülasyonun bir tüzüğe bağlanması. 5 — Nadir bulunan gıda maddelerinin tevzie tabi tutulması. 6 — Gelir kontrolünün sıkı bir şekilde tatbiki. 7 — İcabında, tevzi sisteminin tatbikine müsaade edilmesi. 8 — Nadir maddelerin ücretlerin, kontrolüne yetki verilmesi.

Trumanın, zaruret karşısında kaçınamadığı bu durumu, hiç nazarı itibara almadan hemen ertesi gün Cumhuriyet gazetesinde, Ticaret Bakanının, İzmirde söylediği şu beyanat çıkmıştır.

«Bizde kooperatifler deve kuşuna benziyor. Biz devlet müdahalesinin, ıztıraplarını çekmekteyiz» Mukayeseyi sayın okuyuculara bırakıyoruz.

Sayın Okuyucularımıza

İlk sayımız çıkar çıkmaz, bir çok okuyucularımızdan, gazetemizi daha fazla sayfalı olarak çıkarmamızı isteyen mektuplar aldık. Kıymetli okuyucularımızın bu yakın ilgilerine teşekkür ederiz.

Biz de aynı arzuyu duymaktayız. Maddi darlık ve zorluk yüzünden şimdilik ancak dört sayfalık bir gazete neşredebiliyoruz. Okuyucularımızdan gördüğümüz bu rağbete karşılık,pek yakında ve ilk fırsatta sekiz sayfalı ve daha bol ve çeşitli yazılarla (Başdan) Çıkaracağımızı bildiririz

Başdan

*** ESKİ SAYILARIMIZ ***

Gazetemizin eski sayılarını elde etmek isteyen okuyucularımız, mektupla 10 kuruşluk posta pulu göndermirlerse adreslerine yollanır.

İstanbuldaki okuyucularımız eski saylarımızı, Ankara caddesi Narlıbahçe sokağında gazetemizin bayii Esat'tan tedarik edebilirler.